

szakszavak felismerésének követelménye, hiszen bármilyen felosztást is alkalmazunk, eltérő stílus-, illetve nyelvi rétegről van szó. Ez az anyag rész arra lett volna kiválóan alkalmas, hogy bemutassa a szavak stílusértékének alakulását, illetve a társadalmi változások miatt lezajló lexikai változásokat.

Összegezve elmondható, hogy a Nyelvi kommunikáció részben a nyelvés a kommunikáció helyett a mechanikus taxonómikus tudás az elvárás. Míg a tantárgy funkciójának leírásában megjelenik, hogy a kisebbségi helyzetben levő diákok nem a standard nyelvváltozatot használják, s hogy a legtöbb esetben azzal először az oktatás során találkozhatnak, a tananyag meghatározásakor erre annak kidolgozói nem voltak semmilyen mértékben tekintettel. Az elsajátítandó tananyag tartalom szerint a szlovákiai magyar nyelvváltozatról, a kétnyelvűség tényéről, mivoltáról a diákoknak az általános iskola befejezése után sem kell többet tudniuk, mint az általános iskola felső tagozatának megkezdésekor. Az elsajátítandó tananyagban a diákok által használt nyelvváltozat csak nyelv-művelő szempontból, stigmatizáltan jelenik meg, amire a többször megjelenő „tudja helyesen használni” szókapcsolat is utal.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a tantárgy céljaként és funkciójaként megfogalmazott szakmai alapvetés és a tananyag, illetve az elsajátítandó készségek mint követelmények között erős ellentmondás van, s ami még ennél is jelentősebb probléma: az elsajátítandó tananyagból nem derül ki, hogy a tantárgy céljai hogyan, milyen módon valósíthatók meg.

Jegyzetek:

¹ A kötelező óraszám magyar nyelv és irodalomból az általános iskola alsó tagozatának 1. évfolyamában heti nyolc óra, a második, harmadik és negyedik évfolyamban heti hét-hét óra.

² A tantárgybizottság tagjainak névsora, feladatköre, tagjává válásának feltételei nem nyilvánosak. Az oktatási dokumentumok hivatkoznak rá, de működéséről, működésének feltételeiről a nyilvánosságnak nincsenek információi.

³ http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/vzdelavacie_oblasti/madarsky_jazyk_literatura_isced2.pdf

⁴ „Madarčina je na Slovensku menšinovým jazykom. Pre príslušníkov maďarskej národnosti je hlavným komunikačným prostriedkom zároveň významným symbolom národnej identity ako aj kultúry (ŠVP 2010: 2).“

⁵ Az itt és a tanulmány többi részében közölt fordítások saját fordításaim.

⁶ „Na základe uvedených argumentov je potrebné stanoviť týždennú hodinovú dotáciu maďarského jazyka a literatúry na všetkých stupňoch ZŠ a SŠ s VJM v rozsahu hodinovej dotácie slovenského jazyka a literatúry na školách s vyučovacím jazykom slovenským (ŠVP MjL 2010: 2).“

⁷ „Okrem nadobudnutia jazykových kompetencií v oboch jazykoch na rôznych úrovniach prirodzeným následkom dvojjazyčného prostredia je však aj istá jazyková neistota používateľov jazyka aj v materinskom jazyku. Deti v školách s VJM sa stretávajú so štandardnou podobou maďarčiny, ktorá im z hľadiska aktívneho používania nie je úplne prirodzená (ŠVP MjL 2010: 3).“

⁸ Az itt felsorolt fogalmak a tananyag tartalom szó szerinti fordítása, fordítás tőlem: V. I.

⁹ Kiemelés tőlem V. I.

¹⁰ Vedioť rozoznať v texte pôvodné maďarské slová a slová cudzieho pôvodu.

Vedioť vyhľadať v texte archaizmy a neologizmy.

Spoznať v texte dialektizmy a profesionalizmy.

Spoznať v texte slangové výrazy.

Vedioť identifikovať v texte zložené a tvorené slová.

Ovládať pravopis zložených slov“ (ŠVP 2010: 31).

„Hogyan érzem magam egy parkban mint valamilyen állat, növény vagy tárgy?”

A kutatásunkba bevont nyolc felvidéki és budapesti iskola tanulói többféle módon közelítették meg az átváltozásukat. Volt, aki álomként fogta fel a helyzetet, volt, aki úrlényként érkezne, volt, akit elvarázsoltak, volt, aki csupán feltételes módot használt, de a legtöbben nem foglalkoztak azzal, hogy miként és miért változtak át. Ez vagy az lett belőlük, és kész.

Álmomban cinke voltam a játszótéren. (...) felébredtem. Eszembe jutott különös álmom. Örömmel futottam ki én is a parkba a gyerekekkel. Kíváncsi voltam, hátha talállok egy kis cinkét, amely éppen engem figyel. (Nagy Fruzsina – Alistál)

(Kavicsként:) *Több millió éve valaki átvarázsolt minket kavicsá. (...) Az „iskola” nekiünk az a kifejezés, amit tisztelnünk kell, de mi nem járhatunk oda. Talán soha többé, hacsak valaki fel nem oldja a varázslatot. (Cserkúti Gyula – Régi Kós)*

Egyik nap elgondolkodtam azon, hogy mi lenne, hogyha például egy pad lennék. Emberek sora ülne rám. (...) Lehet, hogy éppen itt kérik meg valaki kezét, itt köt életre szóló barátságot két ember. De nem minden szép és jó. Grafittis huligánok firkálnának össze. (Légarán Luca – ELTE)

A tanulók elképzelt új létezési formája keveredik eredeti emberi mivoltukkal, legalább is érzelmi-gondolati síkon. Emberek az állatban, növényben vagy tárgyban. Gyakori, hogy a dolgozatokban előforduló többi állat, növény vagy tárgy is mesebeli lény. Néhány dolgozat írója utal is a hibrid állapot fonákására:

(Padként) *azért látom, hogy mi történnik körülöttem. (...) Emberi fejjel el sem lehet gondolni, hogy mi ok van arra, hogy valaki szennyezzen. (Viczián Máté – ELTE)*

Én vagyok a nádszegi parkban a csúszda. Én csak azt nem szeretem, amikor a gyerekek lecsúsznak rajtam és leszellentenek. De van olyan gyerek is, aki bárányhimlősen csúszik le rajtam.

Adalékok a szövegalkotás vizsgálatához (II. rész)

Kérés Gyula, nyugdíjas tudományos kutató (szociológus-közgazdász-történész), Budapesten él,
e-mail: kereszgyula@gmail.com
Dr. Bartalos Erzsébet,
Alistálon él, e-mail: alba2@post.sk

És a gyerekek ugrálni is szoktak rajtam. Meg felfutni. Éjjel nem vagyok egyedül, mert a hinta és a pad is haverom. Közél vagyok a templomhoz, ezért ide járok misére. Helló! (Dallos René – Nádszeg)

(Hintaként:) *Nagyon furcsa az életmódom. Nem is iszok, nem is eszek, csak itt hűsölök egy nagy gesztenyefa alatt és várom, hogy valaki hintázzon rajtam. (Németvölgyi iskola)*

Én személy szerint (már ha személynek számítok) sokat szomorkodom, mivel a tölgyfának a legkisebb rügyén nőttem ki, mint egy kis virág. (Hozslinszky Virág – Kós)

A meszerű hősökkel gyakorta meszeszerű cselekmény párosul. Néhány eklatáns példa:

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy giliszta, vagyis én. Nyugodtan éltem az életemet. Járkáltam a földben, hol ide, hol oda a nádszegi parkban. (Györi Sebestián – Nádszeg)

Én, a kicsi kő bemutatom a legkisebb, és egyben legjobb haverom. A neve: Kövi. Van a környéken egy gonosz kő is. Úgy hívják: Ka Vicsi, de már kőbörtönben van. (Schiller Gábor – Németvölgyi)

Sziasztok! Sün Balázs vagyok. Elmesélem nektek az egyik legszebb, legkalandosabb napomat. (...) hirtelen arra ébredtem fel, hogy bottal böködnék, s hangosan kiabálnak a gyerekek: – Mi ez? – kérdezte az egyik. – Hát sün, nem látod? – vágta rá a másik. – Játsszunk vele! Ekkor én hirtelen összehúztam magam, s tűpárnává változtam. S mivel táltos voltam, emberi hangon szólaltam meg: – Aki bántani mer, megszúrom! (...) Hát te tudsz beszélni! Mesélj nekünk! (...) Mesélni kezdtem. (...) (Tóth Krisztián – Nyárasd)

Zöld vagyok és rácsos. Egy focipálya. (...) Ma csak egy felnőtt angol jött ide a gyerekeivel játszogatni, és mindig ilyeneket kiabált, hogy kell ide lőni a kapuban! Meg: Szépet rúgtál, fiam! (Moreno Márk – Kós)

Én vagyok a legifjabb szobor a MOM parkban. (...) Egyszer az történt, hogy rablók éjszaka elraboltak. (Papp Dániel – SOTE Gyakorló)

Az is előfordul, hogy a dolgozat írója egy általa látott filmet travesztál. A következő dolgozat szerzője például alighanem a „Cápamese” című amerikai rajzfilmre utal, amelyben az egyik hőst Cápaoölőnek nevezik:

Én egy mókus vagyok. Egyszer, amikor másztam a fára, egy nyest volt ott. Fel akart falni. (...) bebújtam az odú mélyébe, és nem talált meg. Ezért a barátaim elneveztek Nyestirtónak. (Pinta Joshua – Kós)

Egy másik dolgozat hőse mintha a „Charli – Majom a családban” c. német televíziós sorozatból lépett volna ki:

Én egy kis majom vagyok. (...) Mindig vannak kinn gyerekek, akikkel csúszdázni szoktam és kergetőzni. Kaptam tőlük egy nevet is: Charlie. (Táborský Martin – Nyárasd)

Kutatásunk nem reprezentatív, de – legalább hipotetikusan – a statisztikai adatokból is levonható néhány következtetés:

A nyolc iskola tanulói a „parkos” témában 160 dolgozatot írtak. Legtöbben állatot (42%), legkevesebben növényt (19%) választottak, a tárgyak részaránya: 38%. Állatot a felvidéki, tárgyat a budapesti tanulók választottak nagyobb arányban, a növényeknél nincsen különbség. A tanulók 28-féle állatot, 10-féle növényt és 20-féle tárgyat választottak.

Az állatot választók közül a legtöbben emlősállatot választottak (52%). A madarak és a kis állatok (hangya, giliszta, csiga stb.) részaránya közel egyforma (26%, illetve 23%). A legtöbben kutyának képzeltek magukat (főként lányok), a második helyre a mókus került. Voltak, akik nem parkban élő, csak oda tévedt állatot választottak:

Én, a pocok és a barátaim sokat játszunk, üregeket ásunk és hűsölünk. Tegnap például majdnem megtalálta az anyósomat egy kutya. (...) A múltkor egy varjú majdnem felfalta a pocakost. (Szarvas Kikinda Édua – Németvölgyi)

Hogy érzem magam mint tyúk? Hogy őszintén mondjam: jól. Még akkor is, ha éjjel járok ide. Elszöktem a gazdámtól, mert nem adott elég enniválót. Itt, a

parkban rengeteg kukac és egyéb finomság van. (...) Gyönyörű az élet! Aki nem hiszi, próbálja ki! (Bondor Jusztina – Pozsonyeperjes)

A növényválasztók mintegy fele-fele arányban választottak fákát, illetve egyéb növényeket (bokor, virág, fű). Az egyéb növények arányszáma nagyobb a budapestiekénél, mint a felvidékieknél, s nagyobb a lányoknál, mint a fiúknál. Az előbbinek az lehet az oka, hogy a budapesti parkokban több az egyéb növény, az utóbbinak pedig az, hogy a lányok jobban szeretik a virágokat és a fűszálakat, mint a fiúk. (Ilyen bontás esetén azonban már a kis elemszámmal is számolni kell, s azzal is, hogy a növényt választó lányok száma nagyobb, mint a fiúké.)

A tárgyválasztók 49%-a játéknak, 36%-a műtárgynak (pad, szobor stb.), 15%-a természeti tárgynak (kavics, levél, toboz) képzelte magát. A műtárgyak arányszáma a budapestiekénél, a másik két tárgycsoport arányszáma a felvidékieknél nagyobb. A budapesti tanulók 11-féle, a felvidékiek csupán 3-féle játéknak (hinta, csúszda, mászóka) képzeltek magukat. Ennek oka nyilván a játszótérek eltérő felszereltsége. A lányoknál a hinta, a fiúknál a mászóka vezet mindkét országban.

A dolgozatok négy csoportba sorolhatók aszerint, hogy választott helyzetükben hogyan érzik magukat a tanulók: 1. jól, 2. rosszul, 3. változó (illetve néhány dolgozat nem besorolható.) A leggyakoribb a harmadik változat, vagyis az, hogy az új szerepnek van jó és rossz oldala is, hol ilyen, hol olyan.

1. Példák a „jól”-ra:

Én mint mókus igazán jól érezném magam a Gesztenyés-parkban. (...) a többi mókus társammal jókat játszának és étkeznek. (...) Az emberek mindig megcsodálnának, és a gyerekek azt mondanák, hogy – Nézd, egy mókus! (Horváth Dóra Villó – ELTE)

Én egy galamb vagyok, és remekül megy a sorom. Rengeteg öreg néni szór nekem magokat, és ezért nem kell keresnem élelmet. Szabadon repülhetek, és ez annyira jó. Hamarosan megtalálom életem párját. Szeretném ilyen tökéletesen

élni tovább az életemet. (Vadász Viola – Kós)

(...) én csak egy pad vagyok. (...) szeretek itt élni. Itt hasznos vagyok. (Bíró Hanna – ELTE)

2. Példák a „rosszul”-ra:

Sziasztok! Csigunak hívnak. Egy csiga vagyok és a nyárasdi parkban élek. (...) Elmesélem nektek, hogyan telnek az óta a napjaim. (...) Délután arra ébredök, hogy valami csiklandoz. Hát egy fűszál! Beljebb megyek a házamba. Zajt hallok, meg éneket. Úgy vélem, a gyerekek már megint megtaláltak. Mindig azt akarják, hogy jöjje ki. Valami rázkódást érzek. Egy kisfiú beletett a kisautójába, de úgy elgurított vele, hogy kirepültem a nagy fűbe. Hallom, hogy keres engem, de én elbújok. Nem nekem való az efféle izgalmak. (...) Valamilyen nyugodtabb hely után kell nézennem. (Lelkes Mátyás – Nyárasd)

Apró, fiatal giliszta vagyok a Városmajori Parkban. (...) délután nagyon reszketek, jönnek az iskolások. (...) Ilyenkor mellettem mászkálnak, valamikor rám is lépnek. Legjobb lesz, ha elköltözöm innen. Összecsomagolok a kis bőröndbe. A kalapomat a fejembe csapom és máris indulok. (Körmendy Vera – Régi Kós)

(Hintaként:) Mikor ide kerültem, többször feltettem magamnak azt a kérdést, hogy „Boldog vagyok én itt?” A válaszom: nem. Mert mindig magasra löknek, márpedig én félek a magasban. (Cseh Vivien – Pozsonyeperjes)

3. Példák a „változó”-ra:

Én egy szegény vizslakölyök vagyok. A gazdám elhagyott, és most itt kóborlok a parkban. (...) folyton menekülök a sintér elöl. De annak örülök, hogy nem vagyok bezárva egy házba és sokat futkározhatok. De az élet már csak ilyen. (Parragh Balázs – Kós)

Sziasztok! Épp most érkeztem Afrikából. A párommal már megtaláltuk a

régi fészkünket. (...) nagyon jól érezzük magunkat. Csak az a baj, hogy az autók túl hangosan búgnak. Emiatt néha azt kívánom, hogy bárcsak ne lennénk itt. De utána mindig meggondolom magam, mert itt az erdő mellett rengeteg az enniváló. Viszlát! Fecske (Kollárovics Zsófia – Nádszeg)

Én egy lucfenyő vagyok, aki a nyárasdi parkban él. (...) nekem is vannak barátaim. Néhányan lombhullatók és valahányan örökzöldek. Szerencsére szép, magas fává nőttem, ezért belátom majdnem az egész falut. De ez néha a káromra is van, mert amikor fúj a hideg szél, nagyon fázom. (Androvics Kristóf – Nyárasd)

A „változó” típusú dolgozatok egyik altípusa, amikor a „jól” „rosszul”-ra, majd újra „jól”-ra változik. Például:

Én egy színes csúszda vagyok. (...) Egy napon egy nagyon kövér fiú csúszott rajtam. (...) Utána ugrálni kezdett és mást nem engedett rám. A kicsi gyerekek sírtak. Én is sírtam, nyikorogtam és egyszer csak nagy roppanással eltörtem. (...) jött egy szerelő és megjavított. (Varga Csilla – Pozsonyeperjes)

(padként:) Télen, egy fagyos estén két fiatal fiú nem bírt az erejével és letépték rólam a léceket. Hiába tiltakoztam, ellenkeztem, nem hallották a sikolyomat. Egész télen így, megcsonkítva álltam itt, senki sem tudott leülni rám. A múlt héten aztán jött egy fiatalember, hozott magával két deszkát (...) és felcsavarozta rám azokat. (Krascsenits Réka – Nyárasd)

Én most azt gondolom, hogy a majorban lévő Beethoven-szobor vagyok. (...) Örültem, hogy a gyerekek a közelemben vannak. De most teljesen megváltozott minden: összekentek festékkel. (...) Remélem, egy szép napon letisztítanak, és akkor újból boldog lehetek. (Simon Klára – Régi Kós)

Ma már egyre többen ismerik fel, hogy az úszás olyan testgyakorlati ág, amelyet minden korosztály egy életen át a sérülés veszélye nélkül művelhet. A vizes közeg felhajtóereje csökkenti a nehézségi erő mértékét, ezáltal mozgás közben kíméli a gerincet és az ízületeket, ugyanakkor erősíti a testtartásért felelős izomcsoportokat. Az úszás közben elfoglalt vízszintes testhelyzet kedvezően hat a keringési és a légzőrendszere is. A felhajtóerő megnehezíti a légzést, így a légzőizmokat fokozottabb munkára kényszerítve erősíti.

Előző vizsgálataink eredményei azt mutatták, hogy a gyermekkori motorikum fejlesztésében a vízi képzés nem jelent korlátozó tényezőt, és a megfelelően összeállított vízi mozgásanyag nem csupán az úszástudás szintjére hat pozitívan, hanem a fizikai képességek fejlődésére is. A vízi képzés tehát ugyanolyan hatásos, mint a képességfejlesztésnél alkalmazott szárazföldi sportágak mozgásanyaga. Az említett okok ösztönöztek minket a kutatás folytatására.

Ebben a kismintás előtanulmányban a 7-8 éves gyermekek vízi képzésének tapasztalatait és eredményeit mutatjuk be. Ennek a korosztálynak az iskolai testnevelés keretén belül a 2013/14. tanévben első alkalommal szerveztük meg az úszótanfolyamot 18 órában heti egyszeri gyakorisággal. Célunk a

